

Notitie Podiumkunsten Vlaardingen

‘Eén van de eigenschappen van een gezond cultureel stadsleven is dat het niet in zichzelf is gekeerd, maar permanent zoekt naar impulsen van elders en zich daarvoor openstelt.’

(kunstnota 1997-2000)

Inleiding

Uitgangspunt van deze notitie is de vraag van de heer Wim van Vliet, hoofd afdeling onderwijs en cultuur van de gemeente Vlaardingen aan Kees Lesuis, artistiek leider van festival Etcetera in Amersfoort en Hans Rikken, beeldend kunstenaar en theatermaker in Vlaardingen, om in een beknopt plan aan te geven hoe ideeën van hen aanvullend kunnen zijn voor de totale functie van de Stadsgehoorzaal, terwijl de bestuurlijke opdracht aan de Stadsgehoorzaal in stand blijft. Deze opdracht luidt: professioneel aanbod, commercieel verantwoorde exploitatie en beschikbaarheid voor de amateurkunsten.

De vraag was een gevolg op de in eerder instantie gevoerde gesprekken tussen de wethouder Cultuur, de gemeentesecretaris en de bovengenoemde personen met als onderwerp de gesignaleerde onvrede over de huidige situatie op het gebied van podiumkunsten in Vlaardingen en de kansen die er liggen.

Deze notitie staat in het licht van de door het college van burgemeester en wethouders uitgesproken ambitie om het theater te zien ‘als een trefpunt van het culturele leven in onze stad. Het theater moet bruisen van activiteiten en brede groepen in onze samenleving bereiken’.

Deze notitie heeft zo nu en dan, noodgedwongen, het karakter van een pamflet.

Het gaat namelijk op cultureel gebied niet goed in Vlaardingen. Het professionele aanbod is schraal, een aantal belangrijke voorzieningen ontbreken in de stad terwijl bestaande voorzieningen ontoereikend zijn en kampen met achterstallig onderhoud, er is geen goede aansluiting bij de culturele ontwikkelingen, er is geen adequaat platform voor serieuze initiatieven, er zijn geen carrière mogelijkheden voor talent, et cetera.

De ontwikkelingen in Vlaardingen blijven sterk achter bij landelijke tendensen. Een conclusie vanuit eigen waarneming. Maar ook een door onderzoeksrapporten gestaafd

feit (Rapport...). Actie en initiatief zijn op bestuurlijk niveau vereist. Want er liggen voldoende kansen op het gebied van de podiumkunsten.

Trefpunt

Geconstateerd kan worden dat de afgelopen jaren in de gesprekken en teksten over de toekomst van de Stadsgehoorzaal in feite alleen gesproken wordt over het gebouw aan de Schiedamseweg. Aan de orde komen regelmatig onderwerpen als 'het achterstallig onderhoud van het dak' en 'de vervanging van de trekkenwand'. Over de podiumkunsten zelf wordt nauwelijks gesproken. Dat terwijl er veel aanleiding toe is. Want op het gebied van de podiumkunsten is er veel aan de hand. Theater, muziek en dans zijn springlevende kunst disciplines. In de stad, in de regio en daarbuiten. Voorstellingen, concerten en bijzondere projecten in theaters, maar ook op straat, in parken, in loodsen aan de haven, in oefenruimtes en achterafzaaltjes, op pleinen, in het museum et cetera. Op professioneel en op amateurniveau en alles wat zich daartussen bevindt. Deze notitie wil zich daarom niet beperken tot het aanbod van de Stadsgehoorzaal maar wil ingrediënten leveren voor een integrale visie op podiumkunsten in Vlaardingen. Hierin wordt een beeld geschetst van de plek die de Stadsgehoorzaal in het lokale en regionale culturele landschap in kan nemen. En welke activiteiten als aanvullend op het huidige aanbod kunnen worden beschouwd.

Het functioneren van de Stadsgehoorzaal als spil in het Vlaardingen culturele leven kan niet los gezien worden van het belang van de podiumkunsten voor de stad in ruimere zin. Nadere aandacht hiervoor is op zijn plaats, waarbij de lat van het ambitieniveau, tegen de huidige tendens in, wel eens enige treden hoger gelegd mag worden.

Huidige situatie

Het is van belang te constateren dat er op het gebied van de podiumkunsten in Vlaardingen, naast datgene wat de Stadsgehoorzaal biedt, veel leeft en er zelfs sprake is van een eigen stadscultuur met een opmerkelijke traditie. Een traditie van eigenzinnige particuliere initiatieven zoals het zomerfestival 'Hof van Spektakel', de avontuurlijke programmering van Filmtheater 't Zeepaard, de spraakmakende talkshows van 'Salon de Harmonie', het beeldende kunst en theaterproject 'Spettacolo Straordinario', het muziekpodium en repetitiehuis 'Villa Musica', de activiteiten en producties van Theatergezelschap Roth, 'Haringkraken' de actuele talkshow op specifieke Vlaardingse locaties en in een verder verleden muziek en theaterpodium B'Bwana, Filmliga Vlaardingen, de Vlaardingse Kunststichting, cultuurpodium Maddox, de culturele tijdschriften Podium en Fascinaties. De meeste van deze particuliere culturele initiatieven zijn echter na een korte bloeiperiode een snelle dood gestorven. Voor de ontwikkeling van deze doorgaans geslaagde initiatieven was er geen culturele infrastructuur waarop verder gebouwd kon worden. Ondersteuning vanuit het stadhuis bleef uit en wellicht ontbrak het bestuurlijk ook aan ambitie in deze. Het meest recente

en pregnante voorbeeld is de teloorgang van Villa Musica, waarmee onlangs een belangrijk podium voor jongerencultuur in Vlaardingen is verdwenen.

De Stadsgehoorzaal als bruisend cultureel trefpunt lijkt op het moment vooral een door herinneringen aan het roemruchte Marten Putman tijdperk vertroebelde wensdroom. Het markante gebouw van architect van Ravenstein ligt in een diepe culturele winterslaap. Het aanbod vanuit het reguliere circuit dat er de laatste jaren te zien was is te kwalificeren als beperkt, eenzijdig en weinig avontuurlijk. Niets ten nadele van Rob de Nijs en consorten, maar er is meer te beleven in theaterland. Grote delen van het enerverende landelijke aanbod gaat aan Vlaardingen voorbij. Met de zichzelf bevestigende voorspelling dat daarvoor in Vlaardingen toch geen publiek is. Ga daarvoor maar naar Rotterdam is het motto. Een sluitende exploitatie van het theater lijkt als handleiding voor de programmakeuze te hebben gediend met het begrip diversiteit als sluitpost. Een situatie die onvoldoende aansluit op de huidige samenstelling en wensen van de Vlaardingse samenleving en kansen op het gebied van podiumkunsten onbenut laat.

Want niet alleen blijkt uit de diverse geslaagde particuliere initiatieven dat er in Vlaardingen een goede voedingsbodem is, er liggen op financieel gebied talrijke kansen in de vele nieuwe landelijke en provinciale regelingen die aansluiten bij een actief beleid op het gebied van podiumkunsten. Te denken valt hier o.a. aan het Actieplan Cultuur bereik en het nieuwe Fonds voor Podiumprogrammering. Vlaardingen mist hier nu de boot.

Ambitie

Het streven naar een van activiteiten bruisend theater is een belangrijke ambitie.

Een ambitie die past bij een stad van circa 75.000 inwoners, die onderdeel uitmaakt van een uitgestrekt randstedelijk gebied. Een ambitie om even serieus te nemen als alle andere zaken waarin geïnvesteerd moet worden om de kwaliteit van wonen en welzijn te verhogen. Podiumkunsten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de vitaliteit van de stad.

Deze bijdrage zit met name in de voor podiumkunsten vanzelfsprekende relatie tussen kunst (inhoud), publiek (ontmoeting) en podium (stad). Dit samengaan van kunst, publiek en podium kan in een grote verscheidenheid plaatsvinden, zowel in het theater als daarbuiten, en voor een rijke schakering in aanbod en beleving zorgen. De podiumkunsten zijn momenteel (internationaal) sterk in beweging. Oude definities (en daarop gebaseerde voorzieningen) zijn niet meer toereikend. Een veel ruimere opvatting van wat men onder podiumkunsten kan verstaan is op zijn plaats, evenals herijking van de begrippen professionele en amateurkunst. Want naast de traditionele voorstellingen in het theater of de presentaties van de amateur gezelschappen is er een wereld van nieuwe kunstactiviteiten aan het ontstaan die niet direct de gangbare wegen bewandelen. Te denken valt hier o.a. aan de zomerfestivals en kunstmanifestaties, de poëziemiddagen en nachten in horecagelegenheden, parken en concertzalen, de actieve muziek, dans en

theaterbeoefening door jongeren, de activiteiten in het onderwijs rond kunst en cultuur, de rol van theaterwerkplaatsen in het herkennen en opleiden van jonge talenten, multidisciplinaire en multiculturele manifestaties, theaterprojecten op bijzondere locaties et cetera. Al deze voorbeelden hebben als grootste gemene deler dat zij op actieve (en onconventionele) wijze de confrontatie met een nieuw publiek aangaan, nieuwe podia creëren en waarbij er bovendien vaak sprake is van meerrichtingen verkeer tussen maker en consument.

Visie

Het is van groot belang dat op bestuurlijk niveau een inhoudelijke visie op podiumkunsten wordt geformuleerd. Zonder daarvoor overigens op de stoel van de kunstenaar te hoeven gaan zitten.

Er zijn grofweg drie categorieën te onderscheiden:

1. 'hoge kunst'

Hieronder valt dat segment waarin begrippen als kwaliteit, onderzoek, ontwikkeling, autonomie, visie en experiment voorop staan en het publieksbereik op de tweede plaats komt.

2. 'cultureel verantwoord entertainment'

Voorstellingen en concerten voor het brede publiek. Dit segment maakt het grootste deel uit van het huidige aanbod van de schouwburgen.

3. 'amateur-circuit'

Het brede scala van initiatieven, gezelschappen en individuen die zich in een grote diversiteit en vanuit verschillende ambitieniveaus met podiumkunsten bezighouden.

Een visie op podiumkunsten zou eruit kunnen bestaan om voorzieningen en voorwaarden voor een evenwichtig aanbod en bereik van deze drie categorieën te bewerkstelligen en de synergie ertussen te bevorderen.

Een voorbeeld uit de praktijk: Theater en werkplaats Huis aan de Werf in Utrecht heeft in het programma het onderdeel testcases. Zij schrijven daarover: 'Dit seizoen biedt Huis aan de Werf 196 kubieke meter ruimte aan jonge, nieuwe theatermakers tussen de 16 en 26 jaar met ambities op het gebied van theater, dans, video, beeldende kunst en muziek. Onder begeleiding van een professionele theatermaker wordt gedurende vier tot zes weken gewerkt aan een presentatie. Een testcase is het resultaat.' Met deze serie haalt het Huis aan de Werf jonge mensen met ideeën, van verschillende culturele achtergronden, in huis die hun plannen onder professionele begeleiding kunnen ontwikkelen. Bij de presentatie nemen zij vaak familie en vrienden mee die als (doorgaans) nieuw publiek op deze informele wijze kennis neemt van de resultaten en van het theater.

Of dichterbij huis: het theater kunstfestival Hof van Spektakel verkreeg in het recente verleden belangrijke landelijke subsidies (o.a. Fonds voor de Podiumkunsten) vanwege de interessante mengvorm van lokale initiatieven en (inter) nationale programmering.

Voorwaarden:

Een van activiteiten bruisend theater kan alleen gedijen in een stad waar op verschillende niveaus goede voorzieningen zijn om kunst te beleven en om kunst te kunnen maken. Naast voorzieningen op het gebied van beeldende kunsten, de letteren, amateuristische kunstbeoefening en stadshistorie zijn er in de culturele infrastructuur van een stad met een gezond cultureel stadsleven met de omvang van Vlaardingen naar ons inzicht voor de podiumkunsten minimaal de volgende voorzieningen nodig (hardware):

- een goed geoutilleerd theater (500-800p)
- een vlakke vloer theater
- een theaterwerkplaats
- een goed geoutilleerd en comfortabel filmtheater
- muziekpodium/ concertzaal
- ontmoetingsruimte voor jongerencultuur
- repetitie ruimtes voor muziek (in combinatie met concertzaal / muziekpodium)
- theater - en kunstfestival / manifestatie

Maar minstens even belangrijk is de structurele aandacht voor de inhoudelijke voorzieningen (de software en het programma). Welke personen kunnen vanuit hun functionele achtergrond een bijdrage leveren aan specifieke aspecten van de 'programmering' van de stad? Welke netwerken kunnen worden aangesproken? Welke middelen kunnen worden aangewend voor impulsen, stimulering, ontwikkeling et cetera? Wat is het platform waar verschillende lijnen bijeen komen? Kortom wat is er nodig om te bewerkstelligen dat ver inderdaad een evenwichtig aanbod en bereik van de gewenste grote diversiteit van activiteiten en kunstuitingen plaatsvindt. Voeling met – en alertheid op ontwikkelingen in zowel de stad als op landelijk niveau zij een eerste vereiste. De mogelijkheden om daar op in te kunnen spelen en er vorm aan te kunnen geven.

Waaruit bestaat deze 'software':

- ambitie

- deskundigheid
- platform en organisatie (b.v. projectbureau voor podiumkunsten)
- middelen voor programmering / initiatieven en follow ups / projecten / onderzoek / presentatie / netwerken / marketing.

Een interessante en kwalitatieve combinatie van ‘hardware’ en ‘software’ vormt de basis van een vitale culturele infrastructuur van de stad. Geconstateerd kan worden dat een groot aantal van deze ingrediënten momenteel ontbreekt of niet adequaat functioneert. (Als negatief voorbeeld kan de culturele raad in zijn huidige vorm dienen, dat als platform onvoldoende aansluiting heeft met de culturele praktijk, deskundigheid ontbeert en bovendien niet de beschikking heeft over middelen.)

Aanbevelingen:

De voornaamste aanbeveling bestaat uit het serieus nemen van de ambitie om het theater te zien “als een trefpunt van het culturele leven in onze stad” en de verantwoordelijkheid voor de consequenties van deze ambitie te nemen. Om van de Stadsgehoorzaal *dát van activiteiten bruisende trefpunt te kunnen maken dat brede groepen in onze samenleving bereikt*, zal er de komende jaren in veel bredere zin in de culturele infrastructuur geïnvesteerd moeten worden. Investeren niet alleen in termen van geld maar ook van organisatie. In de hardware maar vooral ook in de software. Op korte termijn en op lange termijn.

Enkele concrete ideeën:

- Op basis van de geformuleerde visie op podiumkunsten inventariseren van ambities, ideeën, wensen en mogelijkheden van alle betrokken partijen en het formuleren van een meerjaren actieplan.
- Adequaat platform creëren waarbij ambities, ideeën, netwerken en mogelijkheden samenkomen, bijvoorbeeld: een projectbureau voor podiumkunsten. Een dergelijk zelfstandig opererend projectbureau biedt ook goede kansen voor het opzetten van relaties met landelijke fondsen en subsidiënten en voor marketing in ruimer verband.
- Opdrachten op maat verstrekken voor specifieke projecten aan betrokken deskundigen, zoals; een theater workshop voor jongeren, een multidisciplinaire nieuwjaarsvoorstelling, een serie multiculturele popconcerten of een grootschalig cultureel locatie project aan het havenhoofd.
- Aanstellen van programmeurs voor theater en film die onder leiding van de algemeen directeur de programmering van de Stadsgehoorzaal vormgeven.
- Benoemen van en intendant voor de podiumkunsten om vanuit een persoonlijke visie een artistieke impuls aan het culturele klimaat van de stad te geven.

Tot slot

Met deze persoonlijke en door de praktijk gevoede analyse hopen wij de blik op de situatie van de podiumkunsten in Vlaardingen te verruimen. Daarnaast dragen wij enkele concrete ideeën aan ter verbetering van de situatie. Wij zijn beschikbaar om deze ideeën nader toe te lichten en/of uit te werken. De Stadsgehoorzaal kan alleen dan een trefpunt van culturele activiteiten zijn als de betreffende activiteiten zich kunnen ontplooiën. Dan pas kan er van een interessante ontmoeting sprake zijn. Om die situatie te creëren is een krachtige impuls voor de podiumkunsten noodzakelijk.

Vlaardingen, februari 2002.

Kees Lesuis

Hans Rikken